

9. Про звернення громадян : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/annot/393/96-вр>.

10. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>.

11. Про затвердження Порядку залучення громадян до формування та реалізації державної політики : Постанова Кабінету Міністрів від 6 січня 2010 р. № 10 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/10-2010-п>.

12. Про додаткові заходи щодо забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики : Постанова Кабінету Міністрів від 26 листопада 2009 р. № 1302 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1302-2009-п>.

13. Про затвердження Порядку сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади : Постанова Кабінету Міністрів від 5 листопада 2008 р. № 976 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/976-2008-п>.

УДК 339.543

А. Г. Уліцький, помічник-консультант народного депутата України, Апарат Верховної Ради України

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МИТНОЇ СЛУЖБИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Досліджено перспективи розвитку митної служби, визначено її пріоритетні завдання та можливості щодо ефективної реалізації національної митної політики з урахуванням світових тенденцій у сфері митної справи.

Ключові слова: *державне управління; стратегія модернізації; митна служба; реформа митної служби.*

An author is consider the prospects of development of custom service, certainly its foreground jobs and possibilities in relation to effective realization of national customs policy taking into account world tendencies in the field of custom business.

Key words: *state administration; modernization strategy; customs service; reform of the customs service.*

Постановка проблеми (постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями). Важлива складова функціонування будь-якої держави – проведення власної гнучкої митної політики, що для незалежної України досить нова справа. Із цим напрямом державної політики тісно пов'язані такі проблеми, як забезпечення національної економічної безпеки, підтримка вітчизняного виробника, відкритість держави для міжнародного співробітництва тощо. Особливого значення митна політика набуває на сучасному етапі в умовах інтенсивних інтеграційних процесів і стрімкого розвитку міжнародного та національного митного законодавства.

Головним суб'єктом реалізації митної політики виступає митна служба, діяльність якої суттєво впливає на процеси суспільного розвитку, економічну та політичну незалежність держави. Тому розгляд перспектив розвитку митної служби, ретельний аналіз її функціонування, визначення її пріоритетних завдань та можливостей щодо ефективної реалізації національної митної політики з урахуванням світових тенденцій у сфері митної справи набувають особливо актуального характеру.

© А. Г. Уліцький, 2012

Аналіз останніх досліджень і публікацій (аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття). Проблемам державного управління митної служби в контексті євроінтеграційних процесів присвячено ряд наукових праць дослідників, зокрема: В. Б. Авер'янова, О. П. Гребельника, О. Б. Єгорова, Л. М. Івашової, С. В. Ківалова, Б. А. Кормича, Н. Р. Нижник, Д. В. Приймаченка та ін. Розгляду концептуальних засад перспективного розвитку митної служби за різними напрямками присвячено праці таких науковців: І. Г. Бережнюк, Ю. Д. Кунєв, В. Б. Кухаренко, І. В. Письменний та ін.

Разом із тим стосовно проблем у сфері митної справи кількість досліджень у сучасній науковій літературі недостатня. Визначення перспективних напрямів діяльності митної служби сприятиме підвищенню ефективності й результативності роботи митних органів та покращанню якості митних послуг.

Мета статті (формулювання цілей статті (постановка завдання) – дослідження стратегічних цілей митної політики та митної справи, засобів їх досягнення та очікуваних результатів; розгляд основних напрямів модернізації митної служби України, спрямованих на підвищення ефективності діяльності митної служби та реалізацію пріоритетних напрямів соціально-економічного розвитку України.

Виклад основного матеріалу (виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів). У результаті розгляду місця та ролі митної служби України в системі державного управління встановлено, що вона є органом, який здійснює міжгалузеву координацію та функціональне регулювання відносин у митній справі, виступає провідним суб'єктом реалізації митної політики, що обумовлено такими факторами:

- митна служба здійснює митну справу безпосередньо;
- митна служба розробляє, створює відповідні умови та втілює в життя всі оперативні заходи щодо розвитку митної політики та вдосконалення митної справи;
- митна служба з'єднана стійкими зв'язками з усіма суб'єктами апарату управління митної системи і є головною виконавчою ланкою між ними та об'єктами державного впливу у сфері митної діяльності;
- за функціональним змістом владних повноважень митна служба забезпечує цілісність і впорядкованість як митної системи, так і системи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

В умовах реформування як державного управління в цілому, так і митної служби зокрема рівень ефективності її функціонування не тільки має стабільний характер, а й чітку тенденцію щодо активного підвищення результативності роботи. Саме такою має залишатися стратегія розвитку митної служби України [1]. Водночас стратегія розвитку митної служби України повинна збігатися з курсом держави. Так, з 2010 р. в Україні чинна Програма економічних реформ на 2010–2014 рр. “Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава” [2], схвалена 2 червня 2010 р. на засіданні Комітету з економічних реформ, створеного згідно з Указом Президента України від 26 лютого 2010 р. № 273. Зазначений концептуальний документ передбачає впровадження ряду докорінних змін у діяльності митної служби України протягом 2010–2014 рр.

Перші позитивні результати вже є. Так, у березні 2012 р. Верховна Рада України прийняла нову редакцію Митного кодексу України [3]. Водночас слід зазначити, що прийняття нової редакції Митного кодексу України, який усунув чимало прогалин у нормативно-правових документах з урегулювання окремих аспектів діяльності митної служби України, не вирішило повною мірою багатьох проблемних питань, пов'язаних з різними аспектами

митної діяльності. Тому наразі перспективні завдання розвитку митної служби в окремих сферах її компетенції такі.

1. У сфері законодавчого та нормативно-правового забезпечення діяльності митної служби:

- підготовка проектів змін до законодавчих і нормативно-правових актів, що регламентують діяльність митної служби та інших державних органів України з контролю за дотриманням законодавства з питань митної справи;

- удосконалення механізму взаємодії митної служби з правоохоронними, контрольними органами України та митними органами інших держав з метою запобігання вчиненню митних правопорушень та порушень у сфері службової діяльності з боку посадових осіб митної служби України.

2. У сфері управління митною службою:

- подальша оптимізація організаційної структури митної служби (зменшення кількості відокремлених підрозділів митниць), удосконалення порядку організації процесів прийняття управлінських рішень в митній службі (суттєве зменшення кількості керівників середньої ланки центрального апарату та митниць);

- удосконалення системи навчання керівних кадрів митної служби, розроблення та застосування сучасних принципів, методів, критеріїв ефективності управлінської діяльності.

3. У сфері розвитку митної інфраструктури:

- узгодження наявної митної інфраструктури з вимогами сучасних європейських технологій митного контролю та митного оформлення; розроблення перспективних планів розбудови об'єктів митної інфраструктури;

- зміцнення матеріально-технічної бази митних органів, спеціалізованих митних установ та організацій;

- організація цільових замовлень, розроблення, впровадження необхідних технічних засобів митного контролю та боротьби з митними правопорушеннями, а також експлуатації таких засобів;

- удосконалення порядку організації управління капітальним будівництвом; активізація розроблення типових проектів митних об'єктів.

4. У сфері вдосконалення технологій митного контролю та митного оформлення:

- розроблення типових митних процедур, продовження формування уніфікованих вимог до митних документів та документів, що використовуються для цілей митного контролю й митного оформлення;

- удосконалення форм і методів митного контролю;

- удосконалення технологій митного оформлення, в тому числі з урахуванням запровадження автоматизованих систем прийняття рішень;

- удосконалення автоматизованої системи керування ризиками під час митного контролю та митного оформлення.

5. У сфері інформаційно-телекомунікаційного забезпечення:

- аналіз стану й оптимізація нормативно-правової, методологічної бази в частині автоматизації діяльності митної служби;

- удосконалення та подальший розвиток автоматизованих систем, що функціонують в митній службі й базуються на сучасних інформаційно-телекомунікаційних технологіях;

- організація їх ефективного застосування.

6. У сфері кадрового забезпечення:

- оптимізація структури і штатної чисельності митної служби; удосконалення системи комплектування митної служби кадрами;

- створення сучасної правової основи та мотиваційних механізмів проходження служби в митних органах;
- удосконалення системи виховної роботи з персоналом;
- забезпечення соціальної захищеності працівників митної служби та членів їх родин;
- забезпечення цільової спрямованості професійного навчання персоналу з урахуванням перспектив розвитку митної служби, а також завдань і функцій митних органів, спеціалізованих митних установ та організацій.

Разом з тим для реалізації вищезазначених завдань слід виокремити етапи впровадження перспективних напрямків у галузі митної справи. Розглянемо детальніше кожен із 4 напрямів.

Перший етап – організаційний, включає розробку науково-методичного забезпечення діагностики й системного аналізу діяльності митної служби, формування організаційно-правового та економічного механізмів забезпечення модернізації митної служби.

Другий етап – проектний, включає проведення діагностики (зовнішній та внутрішній аудит діяльності сторонніми організаціями, в тому числі міжнародними) і системного аналізу діяльності митних органів (без залучення до такого аналізу представників митної служби України), розробку розширених та максимально адаптованих до вимог сучасності програм модернізації митних органів.

Третій етап – реалізаційний, включає формування й реалізацію програм модернізації на рівні всіх митних органів, спеціалізованих митних установ та Державної митної служби України.

Четвертий етап – оцінка результату, включає процес визначення того, наскільки результативним було виконання перспективних напрямків розвитку митної служби.

Перспективи розвитку митної служби в сучасних умовах мають забезпечити виконання таких стратегічних завдань:

- визначення пріоритетів концептуальних і методологічних засад механізмів митного регулювання (митного адміністрування);
- аналіз заходів реалізації митної політики в умовах глобалізації зовнішньої торгівлі в контексті норм і правил ГАТТ/СОТ;
- визначення основних напрямів удосконалення механізмів митно-тарифного та нетарифного регулювання;
- аналіз стану й перспектив процесу гармонізації та адаптації митного законодавства відповідно до правових норм ГАТТ/СОТ і ЄС та рекомендацій ВМО, країн – засновників ЄЕП;
- прогноз трансформації механізму митного регулювання (митного адміністрування) з урахуванням інтеграції України у світове господарство;
- аналіз результатів застосування заходів митного контролю і його безпосередній вплив на рівень економічної безпеки держави.

Виконання цих завдань сприятиме:

- визначенню пріоритетної реалізації економічно-регулятивної функції шляхом нарощування експортного потенціалу, поліпшення раціонального товарообігу зовнішньої торгівлі, забезпечення інноваційного та інвестиційного характеру структури імпорту в контексті захисту національних інтересів держави;
- забезпеченню стабільного надходження бюджетних платежів; мінімізації економічних ризиків, підвищенню ефективності боротьби з митними правопорушеннями та іншими негативними проявами у сфері зовнішньої торгівлі з метою захисту національного ринку, національного товаровиробника і споживача;

– стимулюванню розвитку національної економіки, підвищенню конкурентоспроможності суб'єктів господарювання, підтриманню сприятливого інвестиційного клімату та розвитку підприємництва;

– забезпеченню економічної, соціальної, екологічної, технологічної та продовольчої безпеки держави.

На підставі аналізу функціонування митних органів України та з урахуванням світових тенденцій митної політики визначимо основні принципи, на яких має базуватися діяльність митної служби в сучасних умовах державного розвитку. Це надійність національної економічної безпеки, фіскальна достатність бюджетних надходжень, оперативність і гнучкість відповідно до суспільних потреб, відкрите партнерство із суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, гуманне ставлення до громадян, які перетинають митний кордон.

Відповідно до стратегічних цілей держави визначимо пріоритетні напрями державного управління у сфері митної діяльності, успішна реалізація яких має забезпечити ефективніше використання потенціалу України як транзитної держави на шляху інтеграції в ЄС і, головне, – підвищення темпів державного економічного розвитку [1].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Діяльність митної служби України в сучасних умовах характеризується постійним зростанням обсягів митного контролю та митного оформлення товарів і транспортних засобів за практично незмінної чисельності митних органів, помітним збільшенням надходжень до державного бюджету, що підтверджує значно вищу результативність та ефективність роботи її працівників.

В митних органах здійснено низку заходів, спрямованих на вдосконалення митного контролю та митного оформлення товарів і транспортних засобів, відвернення та припинення митних правопорушень. Значну увагу приділено кадровим питанням, забезпеченню свідомої дисципліни та підвищенню відповідальності працівників митних органів за результати роботи і якість виконаних завдань.

Разом із тим сучасні тенденції функціонування світового співтовариства, які поставили ряд нових завдань, потребують проведення подальшої модернізації діяльності митної служби України та дійового реформування її структури.

Список використаних джерел:

1. Письменний І. В. Концептуальні засади реформування митної служби України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. упр. : спец. 25.00.01 / Письменний І. В. – Дніпропетровськ, 2005. – С. 20.

2. Програма економічних реформ на 2010–2014 рр. “Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава” [Електронний ресурс] : схвалено 2 червня 2010 р. на засіданні Комітету з економічних реформ, утвореного згідно з Указом Президента України від 26 лютого 2010 р. № 273. – Режим доступу : http://www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_1.pdf.

3. Митний кодекс України від 13 березня 2012 р. № 4495-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/4495-17>.